

Чехов

Антон Чехов – далекий чи близький?

Антон Павлович Чехов – багатогранний, талановитий письменник і драматург. Чимало років поспіль він залишається визначним автором світової літератури перехідної епохи. Його твори перечитують; його особистістю, як і раніше, цікавляться, намагаючись зрозуміти феномен художньої цінності і морального авторитету.

Історію друкування та розповсюдження перших зібрань творів автора можна вивчати як окрему сторінку його біографії.

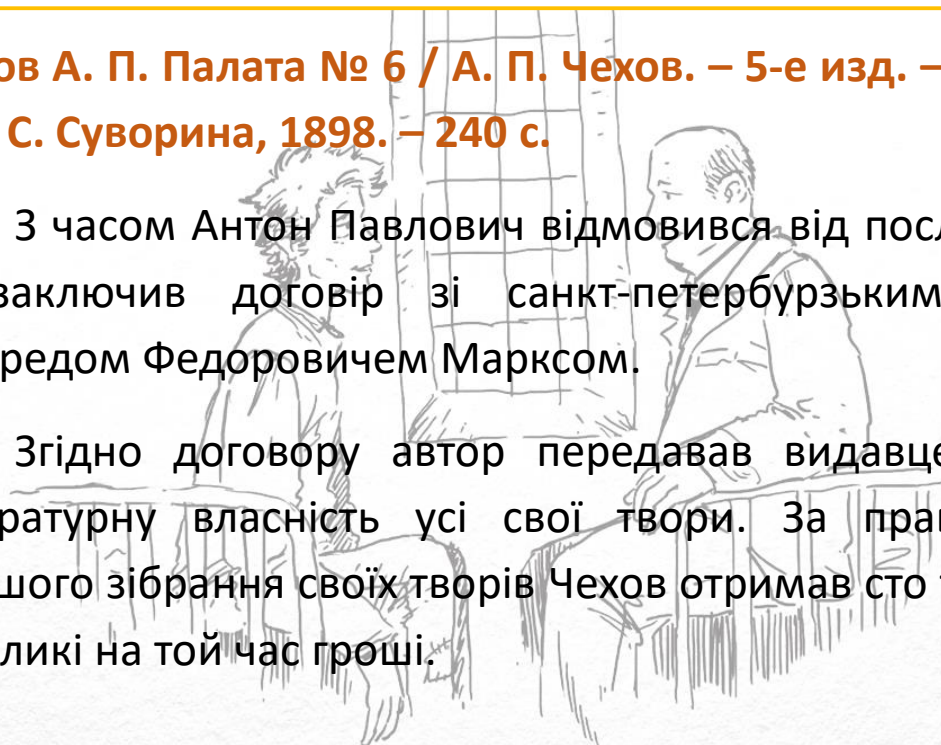
Восени 1898 року, після повернення Чехова й Суворіна з-за кордону, типографія Суворіна розпочала друкування першого тому зібрань творів Чехова, до складу якого планувалося включити понад 70 робіт.

У ФРЦК зберігається примірник цього періоду:

Чехов А. П. Палата № 6 / А. П. Чехов. – 5-е изд. – СПб. : Изд-е А. С. Суворина, 1898. – 240 с.

З часом Антон Павлович відмовився від послуг Суворіна й заключив договір зі санкт-петербурзьким видавцем Аьфредом Федоровичем Марксом.

Згідно договору автор передавав видавцеві у повну літературну власність усі свої твори. За право видання першого зібрання своїх творів Чехов отримав сто тисяч рублів – великі на той час гроші.

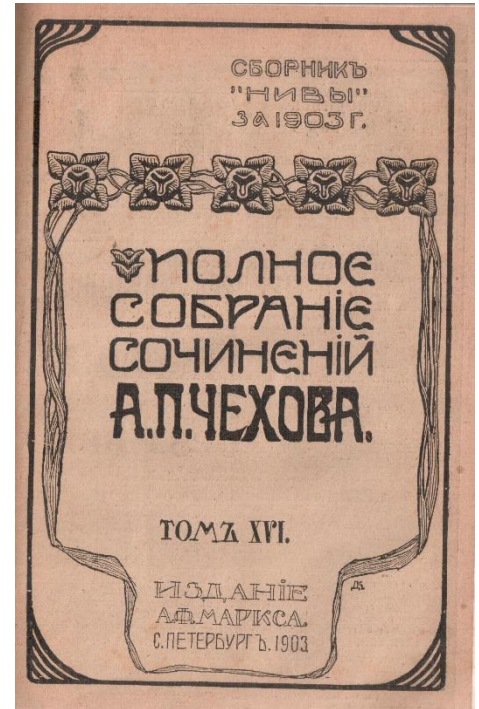
Результатом цієї угоди став випуск прижиттєвого видання у 10-и томах.

Воно виходило з друку в 1899-1901 роках й було підготовлено самим автором. Чехов всебічно, до дрібниць обмірковував тип видання, його об'єм, структуру. За задумом автора зібрання мало бути невеликим й складатися тільки з найкращих художніх творів. Уся публіцистика (статті, нотатки, фейлетони) до нього не входила. Розташування матеріалу передбачалося за хронологією написання творів, в поєднанні з жанровим. Чехов не вважав за потрібне видавати книги під загальною назвою «Зібрання творів». Відтак кожний окремий том мав особисту назву. В залежності від терміну розпродажу книг, видавець додруковував окремі видання. Саме тому у кожному комплекті зібрання присутні томи, що виходили другим або й третім виданням. Прижиттєве зібрання завершили нотатки путівника **«Острів Сахалін»**.

У фонді рідкісної і цінної книги зберігаються окремі томи другого зібрання творів А.П. Чехова.

Воно видавалось в 1903 - 1916 роках додатком до популярного ілюстрованого журналу «Нива» видавництва А. Ф. Маркс у Санкт-Петербурзі. Видання значно доповнили, воно нараховувало 23 томи. Перші 16 томів повторили попереднє зібрання творів. У наступних п'яти томах (17-21), що друкувалися після смерті Чехова, в 1911 році, були опубліковані твори, які не увійшли у перше видання, але вже були передані видавцеві. До двох останніх 1916 року томів увійшли ранні гумористичні «мелочи» (т. 22), драматургія й белетристика, публіцистичні статті, записні книжки (т. 23)

- ❖ Чеховъ Ант. П. Полное собраніе сочиненій. Т. 9,10. / Ант. П. Чеховъ. – 2-е изд. – СПб. : Изд-е Т-ва А. Ф. Марксъ, 1911. – 210 с. (Бесплатн. прилож. къ ж-лу «Нива» 1911г.).
- ❖ Чехов А. П. Полное собрание сочинений. Т.16. Остров Сахалин. Гл.14 – 23 / А. П. Чехов. – 2-е изд. – СПб. : Издание А. Ф. Маркса, 1903. – 176 с. - (Прил. к журналу «Нива» за 1903 г.) ; Общее оглавление 16-ти т. : с. 169–172 ; алфавит. указ. : с. 173–176.
- ❖ Чеховъ Ант. П. Полное собраніе сочиненій. Т. 22. Юмористическіе наброски и мелочи ; Первые шаги «Антоши Чехонте» : (критико-біогр. очеркъ. А. А. Измайлова) ; Воспоминания объ А. П. Чеховъ / Ант. П. Чеховъ. – 2-е изд. – СПб. : Изд-е Т-ва А. Ф. Марксъ, 1911. – 312 с. - (Бесплатн. прилож. къ ж-лу «Нива» 1911г.)

В 22-му томі вміщено критико-біографічний нарис О. Ол. Ізмайлова, одного з перших біографів автора.

У біографічних розвідках дослідник відводив чимале місце вивченню листування.

За його визначенням листи мають художню цінність. Вони надають відомості для розуміння автора й, в цілому, становлять значний додаток до його біографії.

Отже, для відчуття й сприйняття А. П. Чехова як письменника й особистість, не менш значимим залишається епістолярний жанр класика.

Листування А. П. Чехова нараховує понад чотири тисячі його листів та десять тисяч листів його дописувачів.

- Листи автора вирізнялись відвертістю. Мабуть тому його листування ніколи не видавалось «без купюр». Спочатку його сестра, Марія Павлівна, яка зібрала архів з понад двох тисяч листів письменника, викреслила з них все, що, за її розумінням, шкодило добрій славі сім'ї.
- Згодом прийшов час редакторських й цензурних правок.
- У 1970-х роках Політбюро ЦК КПРС навіть опублікувало постанову «Против опошления и дискредитации Чехова».

Перші окремі видання зібрань листування А. П. Чехова.

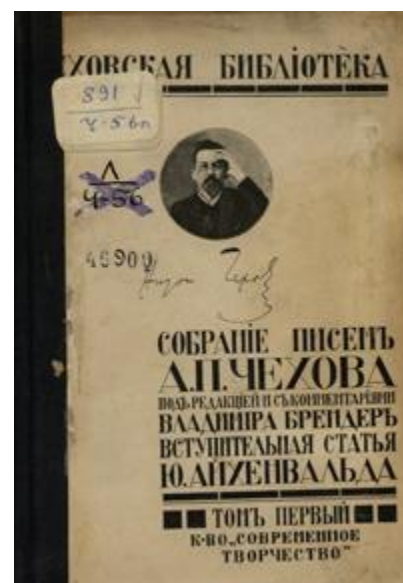
В 1909 р. у Москві вийшла збірка «Письма А. П. Чехова. Собраны Б. Н. Бочкаревым». Це була перша спроба зібрати в окрему книгу листи А. П. Чехова, які були розкидані по різних виданням. Частину листів Бочкарьов отримав від адресатів Антона Павловича й оприлюднив вперше. Всього до збірника увійшло 325 листів або уривків з них. Деякі зі спогадів були не зовсім зрозумілі читачеві, бо не мали пояснювальних приміток і конкретних дат. Та все ж книга стала помітним явищем у тогочасному суспільстві й здобула чималий читацький інтерес.

Письма А. П. Чехова / собрания Б. Н. Бочкаревым. – М. : Типография Т-ва И. Д. Сытина, 1909. – 200 с.

У 1910 р. з друку виходить «Собрание писем А. П. Чехова», т.1, за редакцією і з коментарями В. Брендера. Це видання – спроба зібрати матеріали з життя і творчості А. П. Чехова в єдину серію. До першого тому увійшло 168 листів. Книга, в яку було додано (або частково виправлено) 41 лист, стала своєрідним доповненням до збірки Бочкарьова.

Собрание писем А. П. Чехова. Т. 1/ под ред. и с коммент. В. Брендера ; вступ. ст. Ю. Айхенвальда. – М. : К-во "Современное творчество", 1910. – 288 с.

Переважну частину роботи по зібранню, редагуванню, систематизації та публікації кореспонденції Антона Павловича виконала його родина.

16 січня 1910 р. в газеті «Русские ведомости» з'явилося «Письмо в редакцию» від О. Л. Кніппер-Чехової, М. П. Чехової й І. П. Чехова. Вони повідомили передплатників, що родина має намір надрукувати листи брата й чоловіка, і звернулися з проханням до власників листів письменника надати їх сестрі для копіювання. За короткий час Марія Павлівна отримала понад 2000 листів Чехова, значна частина з яких була відібрана для публікації.

Саме ці листи увійшли до складу шеститомного фундаментального видання 1912-1916 років за редагуванням М. П. Чехової.

/Подається за виданням :«Письма А. П. Чехова», т. I (1876—1887), М., 1912, то же, изд. 2-е, испр. и доп., М., 1913; т. II (1888—1889), М., 1912, то же, изд. 2-е, испр. и доп., М., 1914; т. III (1890—1891), М., 1913, то

же, изд. 2-е, испр. и доп., М., 1915; т. IV (1892—1896), М., 1914; т. V (1897—1899), М., 1915; т. VI (1900—1904), М., 1916./

Перше видання I-III томів здійснилося зусиллями Марії Павлівни та Михайла Павловича; друге видання перших трьох томів, а також IV—VI тт., — за участі «Книговидавництва письменників у Москві».

У ФРЦК зберігається другий том унікального видання.

Чеховъ А. П. Письма. Т. 2. (1888 – 1889) / А. П. Чехов. – М. : Типогр. Тов. И. Д. Сытина, 1912. – 458 с. – Изд-е М. П. Чеховой ; хронолог. указ. писемъ, с.453-458 ; указ. писемъ по адресатамъ, с. 459 ; Чеховъ Мих. Биографический очеркъ (1888-1889), III-XVI.

Орієнтування в наведених документах значно спрощують допоміжні покажчики та біографічний нарис брата Михайла, в якому розглядається період життя Антона Павловича часів наведеного листування. Вони до деякої міри замінювали відсутність приміток.

В контексті розгляду нашої теми доречним буде й віртуальне знайомство з авторитетними біографічними виданнями.

3 історії біографічних досліджень

В першу чергу звернемося до біографічного видання вже згадуваного дослідника Ізмайлова О. Ол.

Відомий літературний критик, прозаїк і поет *Олександр Олексійович Ізмайлов* (псевдоніми: *А.Смоленський, Аякс, Стрельбицький*), – автор першої монографії - життєпису *А. П. Чехова. Біографічні начерки* – так він визначив жанр своєї книги.

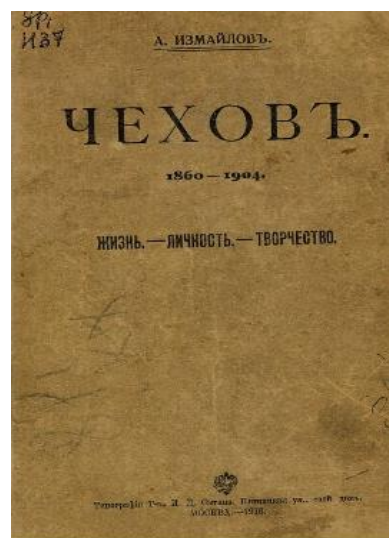

/Текст подається: Чехов. 1860-1904.: Биографический набросок [Жизнь. Личность. Творчество] / А. Измайлов. – Москва : тип. т-ва И. Д. Сытина, 1916. - 592 с. [Источник текста: Александр Измайлов. Чехов. Биография -- М: Захаров, 2003г. - 480 с.]/

Дослідження базувались на багаточисельних фактографічних, біографічних та історико-літературних відомостях. Твори Чехова Ізмайлов не піддавав аналізу, вписуючи їх в роботу тільки як факт біографії та історії літератури.

Задум про написання книги у Ізмайлова виник ще у 1906р., коли він почав вивчати біографію Антона Павловича. Особисте знайомство Олександра Олексійовича з багатьма письменниками «чеховського кола» допомогло йому у залученні до розгляду унікальних на той час епістолярних матеріалів.

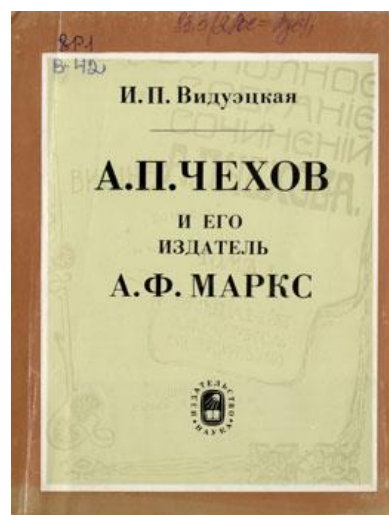
Закономірно, що вони та спогади сучасників склали основу книги й додали їй достовірності, викликаючи інтерес читацької аудиторії вже з перших сторінок.

Заслуговує на увагу й не менш рідкісне видання:

Видуэцкая И. П. А. П. Чехов и его издатель А. Ф. Маркс. — Москва : Наука, 1977. — 167 с.

Авторка пропонує для розгляду важливі й недостатньо висвітлені сторінки з життя та творчості А. П. Чехова. Зокрема, йдеться про період підготовки й видання першого й єдиного прижиттєвого зібрання творів письменника. У книзі висвітлені також проблеми видання творів класиків літератури кінця XIX — початку XX століть.

Достатньо інформативною та оригінальною може бути й кінематографічна історія творів автора та його біографії.

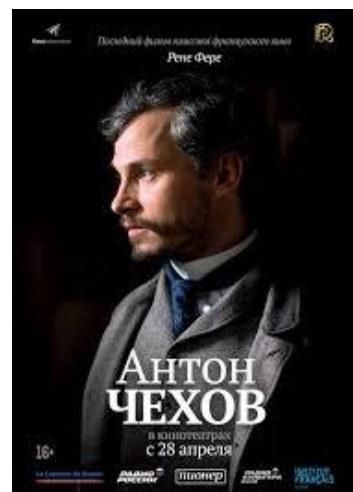
Серед досягнень - майстерні праці останніх років митців світового кіно.

Антон Чехов (фр. **Anton Tchekhov** - 1890) — художній історико-біографічний фільм, знятий в 2015 році французьким режисером Рене Фере.

«Антон Чехов». Франція, 2015

Режисер: Рене Фере

В ролях: Николя Жиро, Лолита Шамма, Робинсон Стевенен, Жак Боннаффе, Дженна Тиам, Бронтис Ходоровский, Мари Фере, Александр Зефф, Филипп Наон.

Кінокартина охоплює п'ять років — з 1885 по 1890 роки — з життя письменника Антона Павловича Чехова.

Цікаві факти:

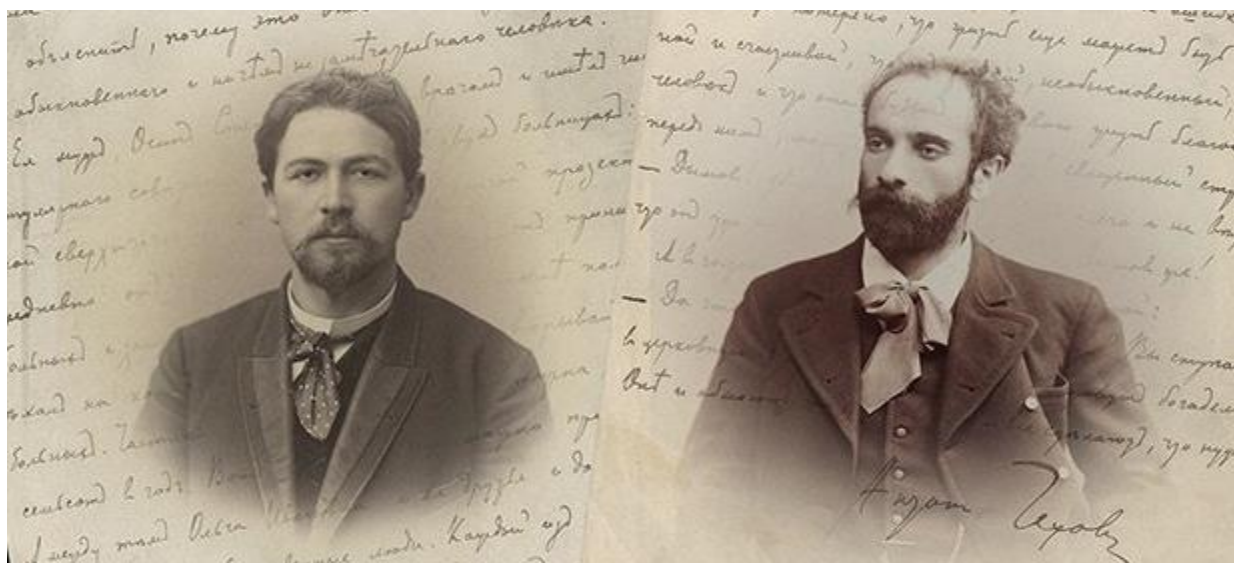
- ☐ Всі актори кінокартини розмовляють виключно французькою мовою. Крім того, у фільмі не існує ні єдиної книги або надпису кирилицею.
- ☐ Зйомки картини проходили у французькому регіоні Лімузен, а окремі епізоди з острова Сахалін — у Норвегії.
- ☐ Світова прем'єра фільму відбулась 24 січня 2015 року, за 3 місяці до смерті його сценариста й режисера Рене Фере. Ця кінокартина стала останньою роботою митця.

Антон Чехов и Исаак Левитан: двойной портрет в интерьере эпохи (2019)

-документально-біографічний фільм з багатьох представлених режисеркою портретів знаменитих митців в інтер'єрі окремої епохи. Продюсерка і режисерка Галина Євтушенко - лауреатка й номінантка кінопремій «Ніка», «Золотий Орел».

В її авторському доробку 30 документальних фільмів та дві ігрових картини. Сценарна основа фільму Г.Євтушенко та її співавтор Віктора Листова вводить глядача в епоху художнього життя другої половини XIX ст., у роки, що передували так званому Срібному віку. В інтер'єрі епохи зроблена спроба відтворити суперечливий, навіть заплутаний світ, в якому виявляються найменші нюанси поведінки великих особистостей. Щира товариська відданість двох непересічних майстрів — слова й живопису, взаємопроникнення творчих методів, взаємовплив двох геніїв — основний мотив фільму.

Прем'єрний показ кінокартини відбувся у Третьяковській галереї.

У ФРЦК зберігаються також видання творів А.П.Чехова пізнішого періоду:

- ❖ Чеховъ А. П. Полное собрание сочинений : въ 23 т. Т. 15. Островъ Сахалинъ. Гл. 1-13 / А. П. Чехов. – Петроград : Лит.-изд. отд. Наркомпрос, 1918. – 177 с.
- ❖ Чехов А. П. Собрание сочинений. Т. 2 / А. П. Чехов ; под общ. ред. А. В. Луначарского. – М.; Л. : Госиздат, 1929. – 382 с. – (Прилож. к ж-лу «Огонёк» за 1929 г.).
- ❖ Чехов А. П. Избранные сочинения / А. П. Чехов. – М. : Госиздат худож. лит., 1946. – 472 с.
- ❖ Чехов А. П. Вишневий сад : комедія на чотири дії / А. П. Чехов ; перекл. з рос. П. Панча. – К. : Мистецтво, 1946. – 99 с. – (Бібліотека російської драматургії).

КОМЕНТАР

д.філол.н.,проф. кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства

Зарви Вікторії Анатоліївни.

Чехов (1860–1904) – один з найскладніших і загадкових письменників ХІХ ст. Л. Толстой, вважаючи, що Чехов – це «Пушкін у прозі», характеризуючи чеховські оповідання, зауважував: «У французів три письменники: Стендаль, Бальзак, Флобер, ну, ще Мопассан, але Чехов – кращий за них», він є «художником життя».

Починаючи з перших оповідань, п'єс, Чехов виступив новатором, запропонувавши нову художню форму, якою письменник збагатив світову літературу. Є. Замятін зауважує, що Чехов «уперше починає користуватися прийомами імпресіонізму». «Жанр короткого оповідання дозволив Чехову створити мозаїчну картину сучасного письменника світу. Персонажі Чехова утворюють строкатий натовп, це люди різних доль і різних професій, їх займають різні проблеми – від дрібних побутових турбот до серйозних філософських питань» (М. Д. Ходжаєва).

Чехов цінний для сьогодення загальними для різних народів проблемами, які він ставив у своїй творчості, зокрема, екологічними, психологічними, сімейними та ін.: проблемами деградації особистості, «футлярного» життя, боротьби з міщанством, взаємин станів у суспільстві, обмеженості людського буття, людини і середовища, необхідності для людини повної свободи від насилля і нерівності, жіночого ідеалу, справедливості, відчуження, самовизначення людини, християнського розуміння проблеми гідності людини, важливої в його творчості, архетипом праведника (див. повість А. П. Чехова «Мое життя») та ін. Герої Чехова задають собі запитання: «Чому людина живе так нудно?», «У чому секрет щастя?», «Хто знає, як виникає і чому зникає кохання?» та ін.

Багато важливих для сучасного читача думок знаходимо в творах митця. Зокрема, в оповіданні «Страх. Рассказ моего приятеля» герой А. П. Чехова Силін прямо говорить: «Я вижу, что мы мало знаем и поэтому каждый день ошибаемся, бываем несправедливы, клеветаем, заедаем чужой век, расходуем все свои силы на вздор, который нам не нужен и мешает нам жить, и это мне страшно, потому что я не понимаю, для чего и кому это нужно».

А в оповіданні «Агрус» (рос. «Крыжовник») міститься справедливий заклик Чехова до кожного з нас – «Делайте добро»: «Надо, чтобы за дверью каждого довольного, счастливого человека стоял кто-нибудь с молоточком и постоянно напоминал бы стуком, что есть несчастные, что как бы он ни был счастлив, жизнь рано или поздно покажет ему свои когти, стрясется беда – болезнь, бедность, потери, и его никто не увидит и не услышит, как теперь он не видит и не слышит других».

Ці навіть окремі твердження свідчать про актуальність ідей, тем, проблематики творчості А. П. Чехова. Звернувшись до спадщини митця, кожен із нас має можливість краще осмислити власні життєві прагнення, дослідити свою душу, зрозуміти ставлення людини до життя і свого становища. Чехов був переконаний, що «Тогда человек станет лучше, когда вы покажете ему, каков он есть».

БІБЛІОТЕКА БДПУ